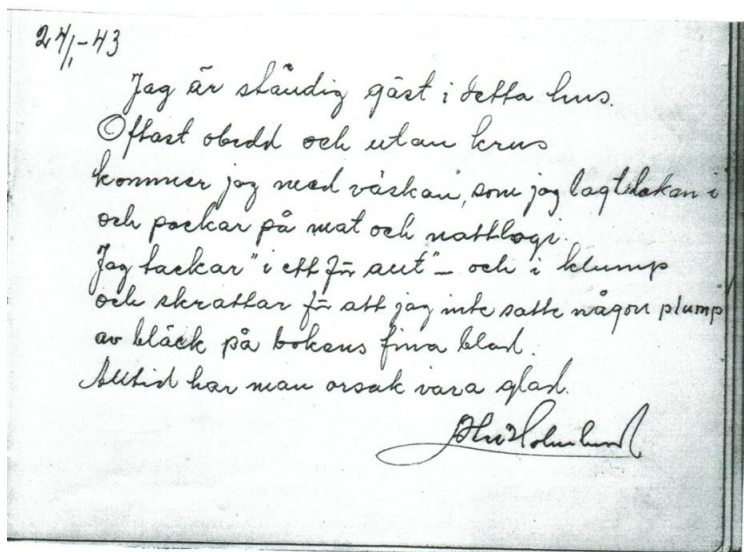

LÄRARINNAN ESTER HOLMLUND I SVARTLÅ

Av Gunnar Blomgren, Arjeplog

I förra nr av Glimtarna (2009) hade Yngve Jansson en fin artikel om Ester Holmlund. Här kommer ytterligare några personliga minnen och berättelser om ”särlingen” och bohemen Ester Holmlund.

I mitt föräldrahem i Harads stod alltid ytterdörren olåst, så det var inte ovanligt, när man vaknade på morgonen, att någon kommit in och lagt sig. En som dök upp då och då var Ester, som blev som en familjemedlem. Hon skrev en gång i vår gästbok:

Ester växte upp på Lippiholmen, en ö i Uddjaur vid Skellefteåälven, utanför Arjeplog. Holmlundssläkten har alla sina anor i lappmarken, där de till stor del varit nybyggare. I rakt nedstigande led på farssidan går släkten tillbaka till Sorsele sockens första nybyggare Hans Ersson, som var född i mitten av 1600-talet och verksam som bl.a. klockare och profoss. En stor del av Sorselebygdens innevånare härstammar idag från honom. I övrigt finns

anorna bland nybyggare i Arjeplog och Lyckseletrakten, samt från de första bofasta svedjefinnarna i Umeå lappmark.

Ester Holmlunds första lärarinnetjänst var i, det då väglösa, Adolfström. Den gamle hedersmannen Lundmark i Adolfström berättade en gång för mig, att Ester kommit vandrande över skogen till byn. Han kände till släkten, så han förstod att hon kunde klara sig själv. Han hade idel berömmande ord om henne, det hade varit den bästa lärarinnan som de haft.

Ester, som var en riktig naturmänniska, trivdes verkligen i skogen. Endast en gång hade hon gått vill, och det var när hon var upp till hemtrakterna för att plocka hjortron. Året efter när hon åter plockade hjortron i samma land med sin svägerska och pojke, blev dessa vill, och det var med uppjudande av all sin auktoritet, som de till slut kom hem med en gråtande pojke, som även blödde näsblod och var rädd att bli lämnad i skogen. Det var nämligen så, att släkten var rädd att gå vill, för på Esters fars sida hade en anmoder, Beata, gått vilse i skogen på vintern, när hon skulle besöka en dotter och då frusit ihjäl i skogen.

Ester kokar kaffe 1942 till Eva och Arne Blomgren vid Lapptjärn mellan Svartlå och Gransjö.

hon var hemma hos oss, satt hon stickande för fullt. Hon rev upp en gammal virkad mössa. När min mamma frågade vad det skulle bli, och Ester sa: ”En baddräkt”, konstaterade mamma, att det kommer bara att räcka till ena bröstet. Men Ester menade att det inte är så noga, bara det täcker det väsentligaste.

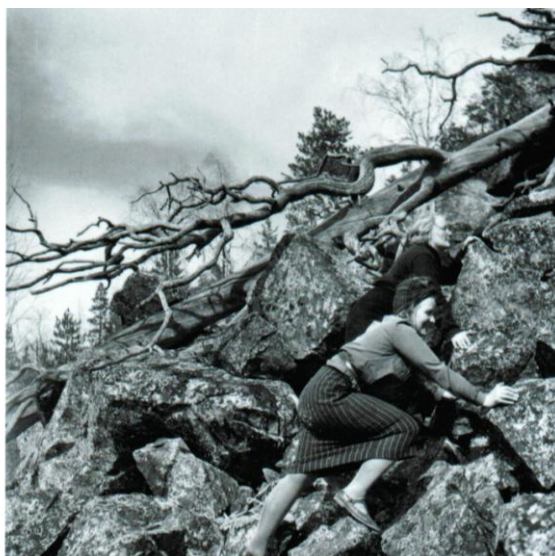
Ester dök som sagt var upp hemma flera gånger, och som liten parvel var det intressant att höra på alla diskussioner som uppstod, när Ester kom som en frisk fläkt med bestämda åsikter. Hon var ju en typisk arjeplogare, pratsam, debattglad, orädd och åsiktsklar om det mesta. Hon var engagerad i flera olika studiecirklar, föreningar och inom politiken, så alltid fanns det något att diskutera.

Enligt lapsk tradition gav Ester mig en lappsilversked med namn och datum ingraverat, när jag föddes och varje år till min födelsedag. När sen min syster, Bodil, föddes beställde Ester en lapsk kommse, så att vi skulle kunna bära henne med oss. Bodil flyttade sedan till Frankrike, så nu bärs hennes barnbarn omkring i kommsen nere vid Lyon i södra Frankrike.

Till Arjeplog och Lippiholmen försökte Ester komma varje år för att besöka slakten. Hon passade då på att lägga ut nät och långrev för att salta ner några kaggar fisk till vintern.

Hon älskade sitt ”Lippi” varifrån hon kom stärkt, härdad och brunbränd åter till det civila Svartlå, där hon måste lägga sig till med värdigare uppträdande efter att ha, som hon sa, sprungit naken, halvklädd och med lössläppta fasoner på ön.

Ester hade ingen baddräkt, så det var alltid ett problem för henne, när vi skulle bada. Hon måste alltid gå lite på sidan om alla andra. Men en gång när

Ester och Eva Blomgren klättrar i Urberget, Svartlå 1942

Ester som gudmor vid Bodil Blomgrens dop 16/6 1943 i Harads. Komminister F.E. Baeckström förrättar dopet

Ester månade om att få besöka släkten på Lippiholmen åtminstone en gång om året. Hennes tvillingbror, Axel, hade fortsatt med jordbruket på hemmanet Lippiholmen, som tidigare varit arjeplogarnas fäbod. Hennes brorson, nomadskoleläraren John Holmlund, berättade en gång när Ester kommit upp med sin röda bil, att han fått åka med på en tur. Han hade förundrats av att när de passerade träden så kunde han nästan se runt dem.

Ester var en ovanligt manhaftig och handlingskraftig kvinna, som dessutom besatt stora kroppskrafter. Hon körde tidigt motorcykel och bil, samt deltog i fältskjutningar m.m. Under kriget var hon

s.k. krigsfrivillig, ett ord som hon ej tyckte om. Hon låg flera år och flygbevakade landet som inkallad på hemliga orter. Hon sa att det inte fanns någon, som kunde slå henne med att känna igen olika flygplanssiluetter.

Ester var inte rädd att köra igång vad hon bestämt. Men en gång höll det på att kollapsa för henne. Hon bjöd nämligen alla i Svartlå på lappskojs. Hela byn och lite till kom, så det kokades renkött överallt för att kunna klara av denna middagsanstormning. Tror alla blev mätta till slut i alla fall.

Ester, som var lite tankspridd, hamnade ibland i oväntade situationer. Kommer ihåg en gång att hon hört, att matolja skulle vara bra för hyn. Matoljan förvarade hon under sängen, bekvämt till. En gång på morgonen när hon steg upp, sträckte hon in handen efter flaskan och smörjde in ansiktet. Senare på dagen klagade hon på att det stramade så mycket i hyn. Det visade sig senare att hon tagit fel flaska och smörjt in sig med kletig apelsinsaft.

Undertecknad möter Ester på Luleälven vid Bjässand efter en fältskjutning.

Ester som var en mycket god schackspelare, deltog livligt i många turneringar. Men det var inte alltid lätt att spela schack och vara kvinna. Hon deltog i en stor turnering nere i Karlskoga och slog då en känd schackspelare, som senare hade särskilt svårt för att smälta, att han måste ta stryk av en kvinna.

En gång när jag var upp till henne i Svartlå för att lära mig spela schack, berättade hon om många intressanta schackpartier i alla möjliga miljöer. Ett ovanligt parti fick hon uppleva efter ett samtal med en man i södra Sverige. Hon bestämde träff med honom, och när hon kom hem till hans hus, stod det öppet, men hon såg ingen där. Efter att ha ropat och snokat omkring, fann hon honom till slut i sängkammaren, där han låg spritt språngande naken ovanpå sängen. Ester som inte ville gå miste om ett bra schackparti, drog fram en stol till hans säng och spelade sen flera partier med honom på sängkanten.

Som lärarinna värnade Ester mycket noga över det svenska språket. Hon tyckte inte om alla slangord som kom mer och mer. Självt skrev hon mycket spirituella brev och små dagspoem när andan föll på. Till min pappa Arne skrev hon t.ex. följande under julen 1948:

*Arne är ingen soffliggare.
Sällan skådar man en morgonpiggare
än han i fågelsträckens tid.
Just som dagen syns vid randen
lossar han pyjamasbanden,
kryper in i varm pullover
medan Eva ännu sover.
Ornitologisk entusiast
unnar han sig ingen rast.
Gående eller på velociped,
med spänst i varje lem och led
trampar han och traskar villigt
marken mängd med murken ved.
Två ting allenast han har med.
(kikare & kamera)*

*Där i skogens dunkla gömma
ädla känslor börjar strömma
Tänk, att bara få beundra
tusen ting plus många hundra
utan penning eller nöjesskatt.
Hur kan detta vara fatt?
Medan människor i dalen drömma,
snarka eller sina pottkärl tömma,
har han gudstjänst i naturen
känner sig på vingar buren,
bara han och Gud och gryningsljuset.
Strunt i allt det lumpna snuset,
som är världens kännemärke.
Ingenting går upp mot vårbäcksbruset,
fågelsången, sunnansuset.*

*Lavskrikebo och korsnäbbsnäste,
korpens rede i "flyggets" fäste.
Ingenting ger Arne större stimulans,
andelyftning och livsbalans*

*Var tog julklappsrimmet vägen?
Jag gör mig faktiskt själv förlägen.
Miste själva tanketråden,
kommer nog ej mera på den
Emellertid och utimedan
jag skrivit ren så lång harang,
har du fått nog av min talang.
God Jul! Ester.*

Ester filmade en hel del, allt blev inte redigerat, men utan tvekan är mycket intressant lokal- och personhistoria, vilket Yngve Jansson också påpekat. Min pappa försökte efterhöra vart alla filmerna tog vägen efter hennes bortgång. Han fick uppgift om att några släktingar i Stockholm tagit hand om dödsboets filmer. Men vid kontakt med dem fick han inga svar.

Ester Holmlund i Harads 1943

På äldre dagar flyttade Ester ner till Östhammar i Roslagen. Där bodde hon i huset bredvid min farfar K.G. Blomgren. De hade mycket att diskutera om alla världshändelser och så klart politik. Bägge var inbitna folkpartister.

Farfar min, som suttit i den frisinnade landsföreningens verkställande utskott och varit en av de drivande, när de liberala och frisinnade partierna bildade det nuvarande Folkpartiet, hade mycket att diskutera med Ester om, särskilt kvinnofrågor.

Nere vid hamnen i Östhammar fanns en stor inhägnad rastgård med höga plank, där det dagarna i ända hördes ett ständigt mummel, från denna sinnesslöanstalt. Som gammal lärarinna försökte Ester, på eget initiativ, lära de intagna att läsa m.m. Vid ett besök hos Ester, när jag hjälpte henne att måla om i köket, var vi bl.a. till denna anstalt för att roa de intagna och se de framsteg i läsning som faktiskt lyckats för några. Jag tillverkade en drake som vi försökte få upp i luften. Flera av dem sprang runt och runt med den och till slut lättade den till allas jubel, men svårigheten att parera alla träd satte till sist stopp för detta. Då gick det bättre, när vi sparkade boll eller snarare att jag sparkade och de stod i mål. Blev alldeles slut i foten, för så fort jag sparkat iväg bollen rusade några och hämtade den och la den framför mig.

Det var en intressant erfarenhet att vara med dessa ”sinnesslöa”. En del pratade så belevat och förståndigt, så man kunde tro, att de var någon av vårdarna på anstalten. Häpen kunde man bli för där fanns t.ex. en man som kunde hela Stockholms telefonkatalog utantill. Sa man ett namn, visste han telefonnumret eller sa man ett nummer, sa han namnet. Ester verkade en hel del bland dessa udda och bortglömda människor.

En dag skrämde friluftssälskaren Ester upp ett helt bostadsområde. Det var en solig vårvinterdag som Ester lämnade hyreshuset, där hon bodde. När hon kom ut knäppte hon upp pälsen och sträckte ut armarna och kastade sig baklänges i snödrivan. Folk stannade av i steget och gardinerna började fladdra av nyfikenhet, man trodde att hon dött på fläcken. Till slut vågade en äldre man sig fram till henne och fick då se att hon låg där blickstill och bara njöt av vädret.